

Badanie losów studentów Wydziału Inżynierii Zarządzania Politechniki Białostockiej: zatrudnienie, zarobki i perspektywy po studiach I stopnia

Małgorzata Kozłowska

Politechnika Białostocka, Wydział Inżynierii Zarządzania

e-mail: malgorzatakozlowska18@gmail.com

Wiktoria Krakowska

Politechnika Białostocka, Wydział Inżynierii Zarządzania

e-mail: wiktoria.krakowska00@wp.pl

Krystyna Zimnoch

Politechnika Białostocka, Wydział Inżynierii Zarządzania

e-mail: k.zimnoch@pb.edu.pl

DOI: 10.24427/az-2023-0037

Streszczenie

Artykuł przedstawia ogólną ocenę losów absolwentów studiów pierwszego stopnia Wydziału Inżynierii Zarządzania Politechniki Białostockiej (WIZ PB). Ocena została przeprowadzona na podstawie wyników badania przeprowadzonego wśród obecnych studentów studiów drugiego stopnia. W ramach badania przeanalizowano status zatrudnienia, poziom zarobków oraz perspektywy rozwoju po ukończeniu studiów pierwszego stopnia. Uzyskane wyniki wskazują, że większość absolwentów studiów I stopnia nie podjęła zatrudnienia po ukończeniu studiów z powodu braku wystarczającego wykształcenia w swoim zawodzie oraz chęci kontynuowania nauki na poziomie studiów drugiego stopnia. Znacząca część tych absolwentów, którzy zdecydowali się na podjęcie pracy, osiąga wynagrodzenie w przedziale od 3591 zł do 4590 zł, przy czym są tylko częściowo zadowoleni z jego wysokości. Zatem czy warto studiować? Twierdzącej odpowiedzi na to pytanie udzieliło 90% badanych.

Słowa kluczowe

losy absolwentów, zarobki, zatrudnienie wśród absolwentów, perspektywy po studiach

Wstęp

Badanie losów absolwentów jest niezwykle istotnym zagadnieniem. Jego wyniki dostarczają informacji, które pozwalają ocenić skuteczność systemu edukacji wyższej i analizować perspektywy zawodowe dla osób posiadających wykształcenie wyższe. W kontekście Wydziału Inżynierii Zarządzania Politechniki Białostockiej (WIZ PB) analiza losów absolwentów nabiera szczególnego znaczenia, ponieważ dotychczasowe badania w tej dziedzinie nie obejmowały tego konkretnego wydziału.

Celem niniejszego artykułu jest wnikliwa analiza losów obecnych studentów II stopnia WIZ PB, która pozwoli zbadać korelację między poziomem wykształcenia a sytuacją zawodową absolwentów. Czy osoby posiadające wyższe wykształcenie naprawdę osiągają wyższe dochody? Czy tytuł zawodowy licencjata lub inżyniera zdobyty na WIZ PB przekłada się na lepsze możliwości zatrudnienia i rozwój kariery?

Warto podkreślić, że choć istnieją już badania dotyczące zatrudnienia absolwentów innych uczelni wyższych, to brakuje jeszcze szczegółowych informacji na temat sytuacji absolwentów WIZ PB. To właśnie dlatego przeprowadzamy to badanie – aby wypełnić istotną lukę w wiedzy i dostarczyć informacji na temat losów badanej grupy młodych ludzi.

Analiza przeprowadzona w ramach badania pozwoli nam spojrzeć na perspektywę absolwentów WIZ PB pod innym kątem. Będziemy w stanie odpowiedzieć na pytania dotyczące wpływu wyższego wykształcenia na poziom zarobków i szanse na rynku pracy, a także zidentyfikować ewentualne trendy i zależności między wykształceniem a karierą zawodową.

1. Przegląd literatury

Młodzi ludzie stanowią niezwykle obiecującą grupę społeczną w kwestii rozwoju wykwalifikowanej siły roboczej. Ich poziom motywacji i chęci do dalszego kształtowania oraz rozwijania własnych zasobów edukacyjnych, zawodowych, a także kwalifikacyjnych jest kluczowy dla ich przyszłości [Braynin i Didkovskaya, 2019, s. 136-137]. Jednak według wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2021 r. jedynie 19,0% mężczyzn posiada wykształcenie

wyższe. Z kolei udział kobiet wyniósł 26,9%, co oznacza, że przeszło co czwarta Polka posiada dyplom ukończenia uczelni wyższej. Zauważamy również, że na przestrzeni ostatnich lat odnotowany został dynamiczny wzrost liczby osób posiadających wykształcenie wyższe. Mianowicie udział osób z dyplomem wzrósł z 17,1% w 2011 r. do 23,1% w 2021 r. wśród ogółu ludności w wieku 13 lat i powyżej [Starzenie..., 2023, s. 40-43]. Wnioskując, możemy stwierdzić, że mimo, iż udział osób, które ukończyły uczelnie wyższe w Polsce nie należy do największych na świecie, liczba studentów i absolwentów wciąż rośnie.

Co ciekawe, mimo iż niekoniecznie duży procent Polaków kończy edukację z dyplomem zdobytym na uczelni wyższej, Polska zajmuje jedną z czołowych pozycji wśród krajów OECD i UE pod względem odsetka młodych osób dorosłych, które rozpoczynają kształcenie na poziomie szkolnictwa wyższego. Według opracowania D. Dziewulaka dotyczącego szkolnictwa w wybranych państwach Unii Europejskiej odsetek ten wyniósł w Polsce 71%, czyli znacznie więcej niż średnio dla krajów OECD (48%) oraz UE-21 (49%). Owe wielkości w wybranych krajach wynoszą kolejno: w Wielkiej Brytanii – 52%, w Czechach – 51%, w Niemczech – 40%, na Słowacji – 49%, a we Francji – 31% [Dziewulak, 2020]. Liczby te świadczą o tym, że Polska odnosi sukcesy w zachęcaniu młodych ludzi do kontynuowania nauki na poziomie wyższym, a wzrastająca elastyczność, otwartość i innowacyjność uniwersytetów ma coraz większy bezpośredni wpływ na rozwój gospodarczy zarówno na poziomie regionalnym, jak i globalnym [Prokop, 2023]. Duża ilość nowych studentów wskazuje przede wszystkim na inwestycje w edukację, które podejmowane są na terenie naszego kraju, a także na dostępność i atrakcyjność systemu szkolnictwa wyższego w Polsce, które to ma znaczący wpływ na kształtowanie określonych kompetencji w zakresie zrównoważonego rozwoju [Yue i Zhao, 2020, s. 1-3].

Z drugiej strony nie zawsze młodzi ludzie, zwłaszcza ci najbardziej wykwalifikowani i obiecujący, czyli Polacy posiadający dyplom ukończenia szkół wyższych, będą poszukiwani przez przedsiębiorców na rynku pracy. Pomimo perspektywicznej roli młodych ludzi w modernizującej się gospodarce, nadal istnieje wiele zagrożeń dla absolwentów. Jednym z głównych problemów jest brak zatrudnienia w swojej specjalności. Często zdarza się, że absolwenci nie znajdują pracy odpowiadającej ich kwalifikacjom. Wiele rynków pracy jest konkurencyjnych i wymaga doświadczenia, którego młodzi absolwenci nie posiadają, a tym samym coraz ciężiej jest im znaleźć dobrze płatną i satysfakcjonującą pracę [Scurry i Blenkinsopp, 2011, s. 9-10]. Ponadto, niektóre branże mogą być przesycone absolwentami, co prowadzi do większej konkurencji i trudności w znalezieniu pracy. Kolejnym zagrożeniem jest brak równowagi pomiędzy popytem a popytem na określone umiejętności

ności. Młodzi ludzie często wybierają kierunki studiów, które nie są zgodne z aktualnymi potrzebami rynku pracy. W rezultacie, mimo posiadania wykształcenia, nie są w stanie znaleźć zatrudnienia, które byłoby zgodne z ich specjalizacją. Obecnie wzrasta zapotrzebowanie na umiejętności cyfrowe, techniczne i przedsiębiorcze, a brak tych kompetencji może utrudniać młodym absolwentom znalezienie pracy. Dodatkowo, brak możliwości przyzwoitego poziomu życia i samorealizacji w swoim zawodzie stanowi wyzwanie dla absolwentów. Często początkowe oferty pracy są nisko płatne, a młodzi ludzie muszą zmagać się z wysokimi kosztami życia i innymi wydatkami. To może wpływać na ich motywację do rozwoju zawodowego i długoterminowego zaangażowania w karierę [Braynin i Didkovskaya, 2019, s. 136-137].

Warunkiem otrzymania dyplomu jest uzyskanie tzw. absolutorium, które otrzymuje się po zaliczeniu wszystkich obowiązkowych zajęć i zdaniu wszystkich obowiązujących egzaminów. Ukończenie studiów następuje po zdaniu przewidzianych egzaminów dyplomowych oraz /lub pozytywnej obronie pracy dyplomowej [Cieciura, 2008].

Zauważmy również, że wyższe wykształcenie niekoniecznie zawsze gwarantuje wyższą płacę. Osoby o najwyższych dochodach, posiadający jedynie wykształcenie średnie, mogą zarabiać więcej niż typowy pracownik, który ukończył studia I stopnia. Jednakże mowa tutaj tylko o niewielkim procencie pracowników posiadających świadectwo dojrzałości jako ostatni dokument potwierdzający poziom wykształcenia, którzy to znajdują się w czołówce w kwestii wynagrodzenia. Na dłuższą metę – mianowicie przez całe życie – licencjaci zarabiają przeciętnie o 84% więcej niż ci, którzy mają tylko dyplom ukończenia szkoły średniej [Carnevale i in., 2011, s. 1-9]. Z kolei biorąc po uwagę dane dotyczące osób zatrudnionych, w już znacznie większym przedziale wiekowym, gdyż od 25 do 64 lat, w 18 wybranych krajach europejskich, dowiadujemy się, że osoby porzucające naukę na uczelniach wyższych zarabiają o 8% więcej niż osoby, które nigdy jej nie podjęły, ale o 25% mniej niż absolwenci studiów wyższych [Berlingieri i Bolz, 2021].

Nieraz zdarza się, że młodzi absolwenci pragną uzyskiwać wysokie wynagrodzenie już przy podejmowaniu swojej pierwszej pracy. Nie zważają wówczas na aspekt istotny dla pracodawców - brak doświadczenia po stronie pracownika, który może być spowodowany nieodbyciem przez studenta w trakcie nauki żadnych staży, bądź praktyk. Okazuje się jednak, że dla pewnej części pracodawców nie są one zachętą do zatrudnienia danego kandydata, jeśli nie odbyły się one w miejscu pracy, na które aplikuje absolwent. Wiele zależy tutaj tak naprawdę od pracodawcy, który ustala warunki przyjmowania kandydatów na niższym, bądź wyższym poziomie wiedzy i doświadczenia młodego, przyszłego pracownika. Nie należy jed-

nak zapominać, że posiadane doświadczenie zawodowe to nie jedyny istotny aspekt brany pod uwagę podczas zatrudniania absolwentów uczelni wyższych, gdyż istotną rolę w procesie rekrutacji mają również takie cechy, jak ambicje i motywacja [Savchenko, 2019, s. 65-66; Szydło i in., 2021]. Te zalety zdobywane są przez młodych ludzi właśnie podczas studiowania, dzięki poszerzaniu swoich kwalifikacji oraz nabywaniu nowych.

Każdy młody człowiek, który zdecydował się na kontynuowanie nauki poprzez studiowanie na uczelniach wyższych rozwija swoją osobowość, charakter oraz zdolności. Dla wielu z nich dorosłość zaczyna się wraz z momentem zdobycia wyższego wykształcenia. Podczas studiów wyższych człowiek kształtuje się i zdobywa nowe kompetencje, które mogą być wykorzystane w późniejszych etapach życia, w tym w pracy zawodowej. Aktywne nabywanie wiedzy jest niezwykle istotne podczas studiowania.

To zupełnie naturalne, że studenci dobierają się w grupy. Członkowie danej grupy często łączą się poprzez wspólne zainteresowania lub ambicje. Jest to naturalny sposób budowania społeczności akademickiej i wspierania się nawzajem w osiąganiu wspólnych celów. Wśród nich możemy wyróżnić poszczególne grupy:

- duża grupa studentów charakteryzująca się wewnętrznym zróżnicowaniem, co negatywnie wpływa na jakość kształcenia. W takiej licznej grupie studenckiej stale przybywa osób niezaangażowanych i nieprzygotowanych do nauki, które poświęcają mniej niż 2 godziny dziennie na obowiązki studenckie;
- grupa wybrana zgodnie z planami na przyszłość, ambicjami, własnymi potrzebami może zawierać także takich członków, którzy znaleźli się tam przypadkowo- takich, którzy kierowali się wyborem uczelni, której spełniali wymogi rekrutacyjne i nie kierowali się swoimi zainteresowaniami ani planami na przyszłość;
- grupa studentów, która z jednej strony jest zintegrowana i współpracuje podczas wykonywania swoich obowiązków studenckich. Z drugiej strony zaś, grupa ta jest zindywidualizowana, często rywalizująca o lepsze wykształcenie i tym samym o miejsce w społeczeństwie oraz zatrudnieniu.

Studia wyższe dają jednak możliwość pogłębiania wiedzy w konkretnej dziedzinie oraz rozwijania umiejętności praktycznych. Poprzez zdobywanie nowych informacji, uczestnictwo w praktykach czy projektach badawczych, studenci mają szansę rozwijać swoje umiejętności analityczne, krytyczne myślenie, zdolności do rozwiązywania problemów oraz umiejętność pracy w zespole. Doświadczenie zdobyte podczas studiów, zarówno teoretyczne, jak i praktyczne, może przynieść ko-

rzyści w przyszłej karierze zawodowej. Może to obejmować znajomość specjalistycznych technologii, umiejętność wykorzystywania narzędzi i programów, a także zdolność do efektywnej komunikacji i pracy w grupie [Chorab, 2016, s. 1-15]. To głównie dominujące technologie współczesnej ery prowadzą do proporcjonalnie zwiększonego zapotrzebowania na wysoko wykwalifikowaną siłę roboczą, którą to mogą stać się właśnie studenci [Green i Henseke, 2021]. W przyszłości będą oni głównie mogli znaleźć zatrudnienie w zawodach wymagających owych wysokich kwalifikacji, takich jak lekarze czy specjaliści teleinformatyczni. Kluczowym czynnikiem sukcesu młodych ludzi na rynku pracy wydaje się pozyskanie i umiejętne łączenie kompetencji zawodowych w co najmniej dwóch dziedzinach. Posiadanie umiejętności interdyscyplinarnych z zakresu wiedzy technologicznej i biznesowej, bądź z programowania i ekonomii w przyszłej pracy z pewnością będzie mile widziane przez pracodawców. Niemniej jednak znajdują się również miejsca pracy w niektórych zawodach niewymagających wysokich kwalifikacji, jak lecznictwo, usługi osobiste i opiekuńcze oraz handel. Należy jednak pamiętać, że w związku z ciągłym rozwojem technologicznym konieczne będzie stałe doskonalenie swoich umiejętności oraz zdobywanie nowych [Balcerowicz-Szkutnik i in., 2017, s. 7-15]. Dlatego ważne jest, aby podczas studiowania być aktywnym uczestnikiem procesu nauki, angażować się w projekty, zadania grupowe oraz korzystać z dostępnych zasobów edukacyjnych. Taka postawa pozwala na maksymalne wykorzystanie możliwości, jakie daje nauka na uczelni, i lepiej przygotowuje do przyszłych wyzwań zawodowych.

Czas studiów dla niektórych staje się także okresem pierwszej pracy. Powszechnie uważa się, że studenci studiów niestacjonarnych częściej podejmują pracę zarobkową. Praca zarobkowa podczas studiów staje się coraz powszechniejszą aktywnością, ale na ogół analizowana jest w oderwaniu od innych ról społecznych studenta i ukazywana przede wszystkim w kontekście ułatwienia wchodzenia na rynek pracy, związków pracy podczas studiów z kierunkiem studiów, czy znaczenia tej pracy dla kariery zawodowej [Zielińska, 2017]. Niemniej jednak, można stwierdzić, że również wśród studentów studiujących stacjonarnie istnieje grupa, która podejmuje pracę w trakcie studiów. Praca podczas studiowania może mieć wiele korzyści. Przede wszystkim, pozwala zdobyć cenne doświadczenie zawodowe i praktyczne umiejętności, które mogą być przydatne w przyszłej karierze. Praca zarobkowa może także pomóc studentom w utrzymaniu się finansowym i pokrywaniu kosztów związanych z edukacją, takich jak opłaty za studia, zakwaterowanie czy materiały dydaktyczne. Dla niektórych może to być również szansa na samodzielność finansową i niezależność od wsparcia rodziny [Ostoj, 2016, s. 232-234]

Wydatki dochodu studenta są zależne od kilku czynników, takich jak miejsce zamieszkania oraz to, czy jest on utrzymywany przez rodziców czy nie. Oba te czynniki mają istotny wpływ na sposób, w jaki student zarządza swoimi finansami. Według przeprowadzonych badań w 2015 roku dotyczących liczby potencjalnie możliwych do kupienia Big Maców na podstawie dochodów studentów, którzy nie mieszkają z rodzicami, wynika, że w Polsce przypada na 1 studenta możliwość zakupu 206 kanapek. Analizując wyniki badań, można zauważyć, że na największą liczbę kanapek może sobie pozwolić norweski student (431 sztuk), natomiast na najmniejszą – student mieszkający na Węgrzech (173 sztuki) [EUROSTUDENT, 2016].

Ważne jest jednak znalezienie równowagi między pracą a nauką. Studia wymagają czasu i zaangażowania, dlatego istotne jest umiejętne zarządzanie swoim czasem i obowiązkami [Wróblewski i in., 2022]. Konieczne jest także znalezienie pracy, która nie będzie kolidować z planem zajęć i umożliwi studentowi efektywne spełnianie wymagań akademickich. Studenci dzięki różnym rodzajom pracy nabywają cennych umiejętności. Dzięki nowym doświadczeniom kształcą się w nich nowe cechy osobowościowe, jak również nowe rodzaje zachowań. Poprzez kontakt z innymi ludźmi uczą się nie tylko szacunku do pracy i pracodawcy, ale również rozwijają się w nich niezwykle cenne zdolności interpersonalne [Bącik i in., 2010].

Podejmowanie pracy zarobkowej podczas studiów staje się wyzwaniem z powodu dużej ilości obowiązków i wymagań związanych z nauką. Studenci muszą znaleźć czas na uczęszczanie na zajęcia, wykonywanie zadań domowych, przygotowywanie się do egzaminów i realizację projektów. Równoczesne angażowanie się w pracę może być bardzo wyczerpujące fizycznie i psychicznie, co może negatywnie wpływać na wyniki akademickie i ogólny poziom zadowolenia ze studiów. Dodatkowo, trudno jest pogodzić harmonogramy pracy i zajęć na uczelni, co często prowadzi do konfliktów czasowych. Studenci mogą być zmuszeni do dokonywania wyborów, które mogą mieć wpływ na ich rozwój edukacyjny. Kosztem kontynuowania nauki mogą zatem być rezygnacja z pewnych możliwości rozwoju, takich jak staże, projekty badawcze czy udział w dodatkowych zajęciach.

Niestety, wielu studentów jest zmuszonych do podejmowania pracy ze względów finansowych, aby móc utrzymać się samodzielnie i nie być zależnym od wsparcia rodziny. Wiele z nich stoi przed trudnym dylematem, gdzie konieczność utrzymania pracy i zapewnienie sobie środków do życia może prowadzić do rezygnacji z dalszej edukacji.

Warto jednak podkreślić, że każda sytuacja jest unikalna, a decyzje dotyczące pracy i studiów zależą od indywidualnych okoliczności i priorytetów. Niektórzy

studenci są w stanie pogodzić pracę i naukę w sposób efektywny, podczas gdy dla innych może to być niemożliwe. Ważne jest, aby każdy miał świadomość swoich możliwości, ograniczeń i celów, aby podejmować decyzje, które będą służyć jego długoterminowemu rozwojowi i satysfakcji [Lenart, 2015, s. 117-126].

Wkraczając na rynek pracy, każdy ma pewne oczekiwania wobec naszych przyszłych pracodawców, ale równocześnie zdaje sobie sprawę, że i oni mają swoje oczekiwania w stosunku do nas.

Podczas studiowania, pierwsza praca może pojawić się już na etapie nauki. Osoby, które pracowały przed studiami lub podczas studiów, klasyfikowane są jako posiadający „doświadczenie zawodowe absolwencji” niezależnie od czasu, jaki przepracowały [Rocki, 2021]. Praktyki stanowią częsty sposób rozpoczęcia kariery zawodowej dla studentów. Bez względu na wybrany przez nich kierunek studiów lub specjalizację, w każdej branży istnieje zapotrzebowanie na praktykantów, którzy chcą zdobywać doświadczenie zawodowe, aby w przyszłości móc pracować w danym obszarze [Stańczyk, 2013, s. 77-78]

Jako młodzi pracownicy, często oczekujemy, że nasz pracodawca zapewni nam odpowiednie szkolenia i możliwości rozwoju zawodowego. Chcemy mieć szansę zdobyć nowe umiejętności i rozwijać się w naszych obszarach zainteresowań. Również ważne jest dla nas, aby pracodawca zapewnił nam wsparcie i mentorstwo, abyśmy mogli rozwijać się we własnych karierach.

Pracodawcy poszukują osób kompetentnych, najlepiej z wieloletnim doświadczeniem, którego w sposób naturalny brakuje osobom młodym, wkraczającym dopiero w dorosłe życie i nieposiadającym kwalifikacji w zawodzie [Wronowska, 2015].

Studenci również mają oczekiwania wobec pracodawców. Często pragną, aby ich praca była w pewien sposób zgodna z ich wartościami i pasjami, aby mogli dzielić się wspólnymi zainteresowaniami obecnymi w ich życiu. „Zdecydowana większość badanych (83%) chciałaby, żeby „moja praca była moją pasją”. Jednocześnie większość studentów (67%) zauważa, że bez pieniędzy nie są w stanie rozwijać swoich pasji, więc zarobki są dla nich ważne. Prawie połowa badanych (48%) zgadza się ze stwierdzeniem, że zdąży jeszcze zacząć zarabiać pieniądze, a na razie chce rozwijać swoje pasje i zainteresowania. Podobny odsetek (46%) woli wybrać ciekawą pracę, nawet jeśli jest mniej płatna” [Studenci..., 2022]. Jednakże, kiedy student już zdecyduje się na podjęcie zatrudnienia, znalezienie idealnej pracy, która spełniłaby wszystkie jego oczekiwania - zarówno co do zarobków jak i nawiązania do jego pasji - może okazać się trudniejsze niż by się tego spodziewał. Tutaj właśnie pojawia się problem bezrobocia wśród studentów.

Bezrobocie jest jednym z kluczowych i dotkliwych skutków transformacji ustrojowej, jaka zaszła w polskiej gospodarce w latach dziewięćdziesiątych XX wieku. W związku z restrukturyzacją wielu przedsiębiorstw, a często także z ich likwidacją wiele osób straciło pracę i zaczęło zmagać się z masowym bezrobociem w naszym kraju [Madras-Kobus i Rogowski, 2016, s. 102-107]. Z czasem jednak sytuacja zaczęła się stabilizować i na przestrzeni ostatnich pięciu lat stopa bezrobocia w Polsce utrzymuje się na poziomie 5-7% [Stopa..., 2023]. Wyniki licznych badań wykazały, że wyższy poziom wykształcenia przekłada się na niższy poziom bezrobocia. Osoby, które ukończyły szkoły wyższe często są bardziej elastyczne i lepiej adaptują się do zmieniających się warunków rynkowych. Ponadto, posiadanie odpowiednich umiejętności zawodowych jest istotne dla poprawy sytuacji bezrobotnych na rynku pracy. Dostosowanie zdolności do wymagań giełdowych, zdobycie nowych kwalifikacji oraz rozwijanie umiejętności miękkich, takich jak komunikacja czy umiejętność pracy w zespole, są kluczowe dla zdobycia i utrzymania zatrudnienia. Mimo to znaczenie wyższego wykształcenia na przestrzeni ubiegłych lat znacząco spadło. W dzisiejszych czasach posiadanie dyplomu nie zawsze gwarantuje dostanie posady na aplikowanym stanowisku, a co za tym idzie środków niezbędnych do życia [Bakuń-Nawłoka, 2014]. Liczba bezrobotnych absolwentów szkół wyższych zarejestrowanych w urzędach pracy w maju bieżącego roku wyniosła aż 114,2 tys. [Biuletyn..., 2023]. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy mogą być zmiany sezonowe, które znacząco wpływają na sytuację na rynku pracy. W niektórych regionach dominujące są gałęzie gospodarki o silnej sezonowości, takie jak turystyka, rolnictwo i rybołówstwo. W przypadku tych sektorów, zapotrzebowanie na pracę zwykle wzrasta w konkretnych okresach, a następnie maleje po ich zakończeniu. Przy takiej sytuacji innowacyjne gałęzie przemysłu są słabiej rozwinięte, co przekłada się na mniejsze zapotrzebowanie na pracowników o wyższym wykształceniu, w tym właśnie absolwentów [Madras-Kobus i Rogowski, 2016, s. 102-107]. Kolejnym istotnym aspektem jest niedopasowanie kwalifikacji do wymagań rynku pracy. Jest to częściowo spowodowane ofertą kierunków studiów, które na niektórych uczelniach zostały stworzone ze względu na ich popularność wśród przyszłych studentów. Ważne jest, aby szkoły wyższe prowadziły analizę rynku pracy i śledziły jego zmieniające się potrzeby. Powinny w miarę możliwości nawiązywać współpracę z przedsiębiorstwami i innymi instytucjami, aby poznać ich potrzeby kadrowe i dostosować programy nauczania do rzeczywistych umiejętności i kompetencji wymaganych na giełdzie. Niedopasowanie kwalifikacji do rynku pracy może być również wynikiem nieświadomego wyboru kierunku studiów przez maturzystów. Przyszli studenci często nie mają jasno określonej wizji tego, czym chcieliby się zajmować w dorosłym życiu, co prowadzić może

do przypadkowego wyboru specjalizacji. Przed podjęciem decyzji, warto przeprowadzić badania na temat potencjalnych perspektyw zawodowych związanych z danym kierunkiem studiów. Można porozmawiać z osobami pracującymi w interesującym nas zawodzie lub zgłębić informacje na temat aktualnych trendów zawodowych. Ważne jest również, aby młodzi ludzie przeprowadzili staranną analizę swoich zainteresowań i umiejętności oraz rozważyli wszystkie za i przeciw, gdyż wówczas przyszła praca przyniesie nie tylko finansową stabilność, ale także satysfakcję i spełnienie osobiste. Podjęcie się takich działań ze strony zarówno uczelni, jak i maturzystów, z pewnością będzie miało znaczący wpływ na zmniejszenie stopy bezrobocia wśród przyszłych absolwentów szkół wyższych [Bakuń-Nawłoka, 2014, s. 153-154].

2. Metodyka badań

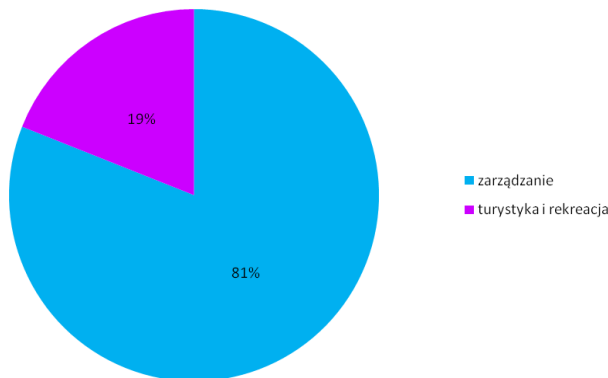
Celem artykułu jest przeanalizowanie losów absolwentów Wydziału Inżynierii Zarządzania Politechniki Białostockiej pod kątem perspektyw zatrudnienia po ukończeniu pierwszego stopnia studiów licencjackich, a także inżynierskich. Badania w tym kierunku zostały przeprowadzone z wykorzystaniem metod jakościowych i ilościowych wśród obecnych studentów studiów drugiego stopnia WIZ PB wśród kierunków, takich jak: zarządzanie, logistyka, zarządzanie i inżynieria produkcji. Wydział Inżynierii Zarządzania to jeden z sześciu wydziałów Politechniki Białostockiej umożliwiającej zdobycie wykształcenia na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz studiów doktorskich.

Techniką badawczą była anonimowa ankieta internetowa (CAWI), która pozwoliła na zbadanie zmiennych cech statystycznych zbiorowości, zarówno ilościowych, jak i jakościowych. W kwestionariuszu zastosowano kilka typów pytań:

- dychotomiczne
- otwarte
- wielokrotnego wyboru
- z wykorzystaniem 5 stopniowej skali Likerta

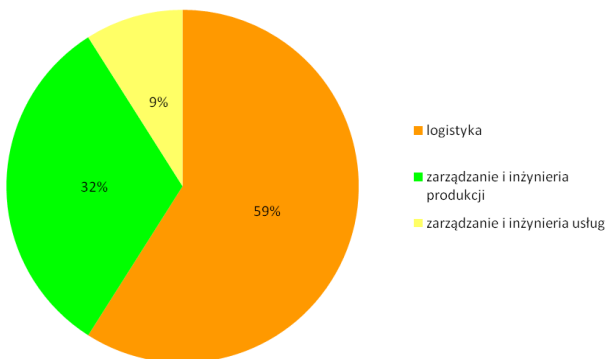
Na przełomie maja i czerwca 2023 roku udostępniony został kwestionariusz ankietowy docelowej grupie badanych. W efekcie w sondażu udział wzięło 65 osób. Analizując ową próbę studentów zauważamy, iż kobiety stanowiły 57% wszystkich badanych, a mężczyźni – 43%. Wiek zdecydowanej większości respondentów (60%) mieścił się w przedziale 23-24 lat, mniejsza część (31%) określiła się w przedziale 25-26 lat, a pozostali (10%) byli w wieku 21-22 lata, bądź powyżej 26 roku życia. Pokazuje nam to, iż przeważająca część studentów rozpoczęła studia magisterskie od razu po uzyskaniu tytułu licencjata bądź inżyniera.

Wśród badanych 52% badanych stanowili absolwenci studiów inżynierskich, a pozostałe 48% uzyskało tytuł licencjata. W przeprowadzonej ankiecie absolwenci zapytani zostali również o ukończony kierunek studiów I stopnia. Strukturę absolwentów według ukończonych kierunków studiów przedstawiają rysunki 1 i 2.

Rys. 1. Struktura absolwentów według kierunków studiów licencjackich

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Rys. 2. Struktura absolwentów według kierunków studiów inżynierskich

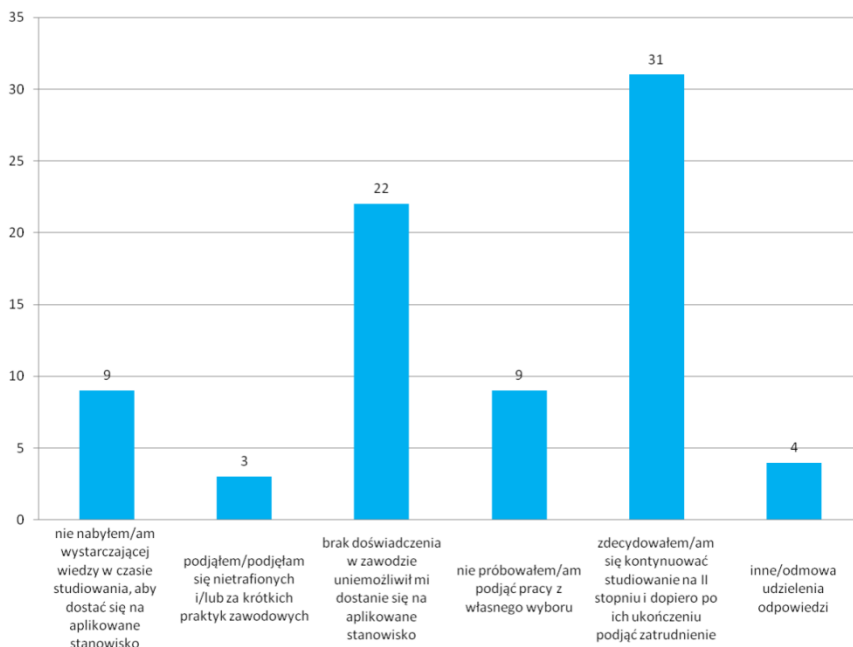
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

3. Wyniki badań

W pierwszej kolejności ankietowani zapytani zostali, czy po uzyskaniu tytułu licencjata bądź inżyniera podjęli się zatrudnienia w zawodzie. Obie badane grupy w większości udzieliły odpowiedzi przeczącej, jednakże możemy dostrzec pewne

rozbieżności. Mianowicie aż 77% licencjatów odpowiedziało “nie”, zatem jedynie 23% z nich podjęło pracę. W kwestii inżynierów, statystyki są nieco inne, gdyż na pytanie zaprzeczyło 65% ankietowanych, a 35% uzyskało już zatrudnienie. Widzimy zatem, że badani studenci, którzy zdobyli na WIZ PB tytuł inżyniera częściej podejmują zatrudnienie, niż absolwenci studiów licencjackich.

Przyjrzyjmy się więc dominującej grupie w przypadku obu badanych stopni. Na wykresie 3 przedstawione zostały odpowiedzi respondentów na pytanie o powód niepodjęcia przez nich pracy w zawodzie. Zdecydowana większość postanowiła uzyskać wyższy tytuł, a dopiero później podjąć zatrudnienie. Studenci często opowiadali się również za brakiem doświadczenia w zawodzie. Analizując kolejne odpowiedzi widzimy, że już rzadziej powtarzały się warianty dotyczące dobrowolnego zrezygnowania z szukania zatrudnienia na rynku pracy czy braku wymaganych kwalifikacji (rys. 3).

Rys. 3. Deklaracja ankietowanych na temat powodu niepodjęcia przez nich pracy w zawodzie

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

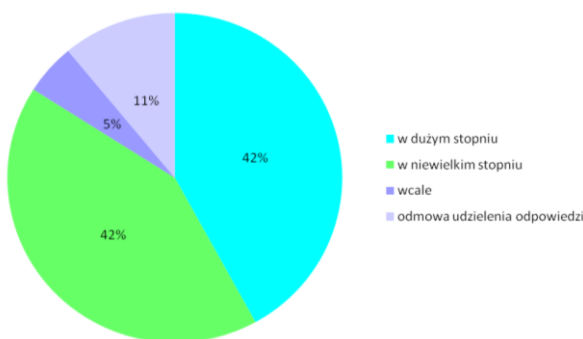
Respondenci zapytani zostali również o samą chęć do podjęcia zatrudnienia odrazu. W pierwszej kolejności - na chwilę obecną - aż 70% badanych wyraziło taką

chęć, ale z wyżej wymienionych powodów okazało się to na dany moment niemożliwe. Jedynie 9% ankietowanych nie wyraziło chęci do podjęcia pracy, a pozostałe 22% nie było zdecydowanych co do zatrudnienia się. Kolejne kryterium dotyczyło chęci do pracy po ukończeniu studiów II stopnia. Wówczas już 89% absolwentów zaznaczyło odpowiedź twierdzącą, a 11% wciąż nie wyraziło takiej chęci.

Przeanalizujmy teraz grupę studentów, która podjęła zatrudnienie po uzyskaniu tytułu licencjata, bądź inżyniera. Na początku absolwenci zapytani zostali o czas, po którym udało im się znaleźć pracę. Blisko połowie ankietowanych (47%) przejście procesu rekrutacji zajęło mniej niż miesiąc, 21% potrzebowało od miesiąca do trzech miesięcy, następnie 11% wymagało już więcej czasu, bo do pół roku i najdłuższy okres – ponad 6 miesięcy – zadeklarowało 21% ankietowanych.

Kolejne pytanie dotyczyło przydatności posiadania wykształcenia wyższego przy podejmowaniu zatrudnienia. Tutaj również głosy były podzielone, gdyż 53% respondentów opowiedziało się za odpowiedzią potwierdzającą, 36% zadeklarowało, że tytuł pomógł im w zatrudnieniu się, jednakże nie był on podstawą otrzymania posady, a pozostałe 11% stanowczo zaprzeczyło przydatności posiadania wykształcenia wyższego po studiach I stopnia.

W następnym pytaniu respondenci oceniali przydatność wiedzy i umiejętności, nabytych podczas studiowania, w ich obecnej pracy (rys. 4). Większość absolwentów odpowiedziała, że kwalifikacje zdobywane w trakcie nauki wykorzystywane są przez nich w aktualnym miejscu zatrudnienia. 42% ankietowanych „w dużym stopniu” posługuje się nabytą wiedzę i umiejętności, kolejne 42% w niewielkim stopniu”, a pozostałe 16% opowiedziało się za wariantem „wcale”, bądź odmówiła udzielenia odpowiedzi.

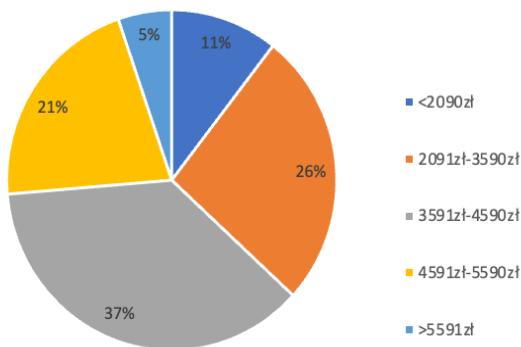
Rys. 4. Deklaracja ankietowanych na temat stopnia przydatności wiedzy i umiejętności, zdobytych na studiach I stopnia, w obecnej pracy

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Kolejne pytanie dotyczyło formy zatrudnienia absolwentów. Na zasadach umowy o pracę zatrudnionych jest 53% respondentów, a pozostałe 47% – na umowie zlecenie. Żaden student z badanej próby nie pracuje na zasadach umowy o dzieło, umowy agencyjnej czy kontraktu menedżerskiego. Jeśli chodzi o wymiar czasu pracy to 53% absolwentów pracuje na pełen etat, a 47% na jego część.

Następne pytanie dotyczyło zarobków brutto respondentów. Najwięcej studentów (37%) opowiedziało się za przedziałem 3591 zł – 4590 zł. Kolejno 26% absolwentów wybrało przedział 2091 zł – 3590 zł, a niewiele mniej, bo 21% – przedział 4591 zł – 5590 zł. Najmniej popularne okazały się oba skrajne przedziały, mianowicie 11% zarabia poniżej 2090zł, a jedynie 5% powyżej 5591zł brutto.

Zarobki absolwentów są jednym z kluczowych aspektów, które wpływają na wybór kierunku studiów oraz decyzje dotyczące przyszłej kariery zawodowej. Dlatego też, poznając wyniki tego badania, możemy lepiej zrozumieć, jakie są możliwości rozwoju i perspektywy finansowe absolwentów WIZ PB.

Rys. 5. Zarobki brutto studentów WIZ PB

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

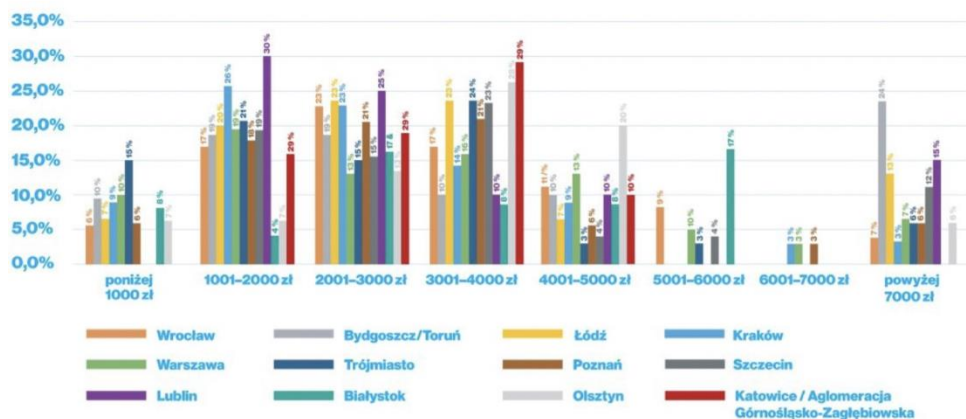
Studenci zapytani zostali również o to, czy warto studiować i tutaj w znacznej większości odpowiadali twierdząco. Wariant „zdecydowanie tak” wybrało 37% absolwentów, a „raczej tak” – 53%. Jedna osoba nie miała zdania na ten temat i jedna uznała, że „zdecydowanie nie” warto podejmować się nauki na uczelniach wyższych.

Przedostatnie pytanie dotyczyło satysfakcji respondentów z ich aktualnych zarobków. Większość (53%) odpowiedziała, że jedynie częściowo zadowolona jest z osiągniętych dochodów. Z kolei 21% badanych potwierdziło satysfakcję z otrzymywanego wynagrodzenia, a 26% temu zaprzeczyło. Ostatnie pytanie również

odnosiło się do satysfakcji, tylko tym razem z wykonywanej pracy. Prawie połowa (47%) odpowiedziała twierdząco, 37% częściowo zadowolona jest ze swojego zatrudnienia, a jedynie 16% badanych zaprzeczyło czerpania przyjemności z obecnej pracy.

4. Dyskusja wyników

Podczas przeprowadzanego badania dotyczącego losów absolwentów WIZ PB uzyskaliśmy cenne informacje na temat ich zarobków, które stanowiły kluczowy element tej analizy. Wśród obecnie pracujących studentów z największych Polskich miast mediana zarobków wynosi 2001-3000 zł netto. Z kolei mediana preferowanych obecnie, jak i za rok, zarobków jest wyższa i wynosi 4001-5000 zł netto [Staż..., 2021, s. 3-5]. Dlatego też jednym z istotnych czynników wpływających na poziom wynagrodzenia jest lokalizacja, w której absolwenci znaleźli zatrudnienie. Wiedząc o tej zależności, postanowiliśmy porównać nasze własne wyniki z danymi zebranymi przez instytucję Program Kariera Polskiej Rady Biznesu w celu dokładniejszej analizy.

Rys. 6. Zarobki studentów z podziałem na poszczególne miasta

Źródło: Raport "Student w pracy" 2023, Program Kariera Polskiej Rady Biznesu.

Według naszych badań przeprowadzonych na potrzeby tego artykułu, wynika, że 11% ankietowanych absolwentów deklaruje, że ich zarobki nie przekraczają kwoty 2090 zł. Porównując ten wynik do wyżej przedstawionych badań, można zauważyć, że średnio około 12% studentów z Białegostoku osiąga podobny poziom zarobków.

Interesujące jest również spostrzeżenie, że studenci z Lublina wykazują się wyższymi zarobkami w przedziałach 1001-2000 zł oraz 2001-3000 zł. Potwierdza to, że lokalizacja ma wpływ na wysokość zarobków absolwentów, a różnice między miastami mogą być znaczące. Część respondentów (26%) wskazała, że ich pensja brutto mieści się w przedziale od 2091 zł do 3591 zł. Porównując ten wynik do raportu "Student w pracy", można wywnioskować, że średnio 16% studentów z Białegostoku osiąga podobny poziom zarobków.

Nasze badania wykazały także, że dla największej część ankietowanych (37%) zarobki mieszczą się w przedziale od 3591 zł do 4590 zł. Porównując ten wynik do badań przeprowadzonych przez Program Kariera Polskiej Rady Biznesu, można wywnioskować, że średnio 8% studentów z Białegostoku osiąga podobny poziom zarobków. Z kolei badani z Katowic/Aglomracji Górnośląsko-Zagłębiowskiej zajmują pierwsze miejsce pod względem zarobków w przedziale 3001 zł-4000 zł.

Studenci olsztyńskich uczelni zajmują czołowe miejsce pod względem zarobków w przedziałach 3001-4000 zł oraz 4001-5000 zł. Część badanych przez nas absolwentów (21%) deklaruje, że ich zarobki brutto mieszczą się w przedziale od 4590 zł do 5590 zł. Analizując ten wynik można wnioskować, że średnio 9% studentów z Białegostoku osiąga podobny poziom zarobków. Sugeruje to, że w grupie badanej istnieje większa liczba osób o takich zarobkach w porównaniu do ogólnej populacji studentów z Białegostoku.

Co więcej, wyniki wskazują, że to właśnie studenci białostockich uczelni wyższych (17%) zajmują czołowe miejsce w rankingu zarobków w przedziale 5001-6000 zł. Oznacza to, że wśród studentów tych uczelni jest więcej osób zarabiających takie kwoty w porównaniu do grup studentów z innych miast.

Natomiast jedynie jedna ankietowana przez nas osoba wykazała, że jej miesięczna pensja brutto wynosi powyżej 5591zł. Wyniki badań raportu „Student w pracy” ukazują, że średnio tylko 3% z ankietowanych studentów białostockich uczelni zgłosiło zarobki powyżej 6001 zł. Okazuje się, że w tych przedziałach zarobków to studenci Bydgoszczy oraz Torunia zajmują czołowe pozycje.

Badania wykazują, że przedsiębiorstwa państwowe i instytucje publiczne chętniej zatrudniają pracowników posiadających doświadczenie zawodowe niż absolwentów, natomiast firmy zagraniczne preferują ludzi młodych zaraz po studiach oraz szkolą ich we własnym zakresie [Tomaszewska-Lipiec, 2008, s. 267-268]. Zatem znalezienie pracy w Polsce zaraz po ukończeniu uczelni wyższej może stanowić kłopot dla absolwentów, którzy w trakcie studiowania skupili się głównie na nauce i nie próbowali znaleźć zatrudnienia w zawodzie, przykładowo w niepełnym wymiarze godzin, co pozwoliłoby im pogodzić uczelnię z pracą. Jednakże

należy zaznaczyć, że nie jest to nie możliwe, a jedynie w niektórych branżach utrudnione.

W kwestii zatrudnienia należy również spojrzeć na jego formę. Na zasadach umowy o pracę zatrudnionych jest 53% respondentów, a pozostałe 47% - na umowie zlecenie. Żaden student z badanej próby nie pracuje na zasadach umowy o dzieło, umowy agencyjnej czy kontraktu menedżerskiego. Prawie co drugi badany przez agencję SW RESEARCH student (47%) pracuje w oparciu o umowę zlecenie, co czwarty (26%) zatrudniony jest na umowę o pracę na czas określony, a niespełna co piąty (19%) – na czas nieokreślony [Studenci..., 2022, s. 5-6]. Jedynie pozostałe 8% studentów podejmuje zatrudnienie w oparciu o inne formy zatrudnienia niż umowa o pracę czy umowa zlecenie. Zatem badani studenci Politechniki Białostockiej nie odbiegają od normy według badań przeprowadzonych na skalę krajową.

Podsumowanie

Przeprowadzone badanie losów absolwentów WIZ PB pokazało ich zróżnicowanie zarówno w skłonności do podejmowania zatrudnienia w trakcie nauki, jak i w ocenie przydatności uzyskanego wykształcenia na rynku pracy. Ankietowani przyznali, że kontynuując naukę na studiach II stopnia w zdecydowanej większości zrezygnowali z podjęcia zatrudnienia, przyznając tym samym, iż posiadanie tytułu licencjata czy inżyniera nie jest wystarczające, aby osiągnąć stanowisko, którego oczekują. Rynek pracy nieustannie się zmienia, a pracodawcy podnoszą wymagania na stanowiskach, do których jeszcze parę lat temu niekonieczne było posiadanie tytułu zawodowego czy naukowego. Z tego też powodu liczba studentów z roku na rok rośnie. Młodzi ludzie starają się w trakcie nauki podejmować różnorodnych praktyk i staży, w znalezieniu których pomoc oferuje uczelnia. Niestety nie zawsze udaje się wychwycić każdemu to, co by ich usatysfakcjonowało, na co znaleźliby odpowiednią ilość czasu. Dodatkowo przez podjęcie się takich staży można zaniedbać obowiązki akademickie, co w skrajnych przypadkach mogłoby stać się powodem do usunięcia młodego człowieka z listy studentów. Niemniej jednak, ci najbardziej zdeterminowani i ambitni zawsze znajdą sposób, aby osiągnąć zadawalające ich zarobki. Wśród tych studentów Politechniki Białostockiej, którzy podjęli się zatrudnienia w bieżącym roku, wynagrodzenia okazały się naprawdę godziwe. Bowiem niemal 40% ankietowanych odpowiedziało, że ich miesięczna pensja brutto zawiera się w przedziale 3591zł - 4590zł, z kolei jedna piąta określiła się od 4591zł do 5590zł. Łącznie niecałe 60% badanych zarabia naprawdę przyzwoite kwoty jak na pracę podczas dalszego pobierania nauk i – to warto za-

znaczyć – nie zawsze w pełnym wymiarze godzin, co oczywiście to wynagrodzenie skutecznie redukuje.

ORCID iD

Krystyna Zimnoch: <https://orcid.org/0000-0002-1900-9895>

Literatura

1. Bakuń-Nawłoka U. (2014), *Wybrane aspekty bezrobocia wśród absolwentów szkół wyższych*, s. 153-154.
2. Balcerowicz-Szkutnik M., Skórska A., Wąsowicz J. (2017), *Perspektywy zatrudnienia absolwentów na Polskim rynku pracy*, s. 7-15.
3. Bącik M., Gawarkiewicz P., Siewicz K. (2010), *Aktywność zawodowa studentów jako przykład pozaakademickiej działalności młodych ludzi*.
4. Berlingieri F., Bolz T. (2021), *Earnings of University Dropouts Across Europe*
5. *Biuletyn Statystyczny Nr 5/2023, Tabl. 13 Bezrobotni zarejestrowani według wieku i poziomu wykształcenia*, GUS, Warszawa 2023.
6. Брайнин Б. А., Дидковская Я. В. (2019), *Проблемы трудоустройства и профессионального продвижения выпускников вузов в индустриальном регионе*, с. 136-137.
7. Carnevale A. P., Rose S. J., Cheah B. (2011), *The College Payoff: Education, Occupations, Lifetime Earnings*, p. 1-9.
8. Chorab M. (2016), *Funkcjonowanie studentów we współczesnej rzeczywistości uniwersyteckiej*, s. 1-15.
9. Cieciora M. (2008), *Jak skutecznie studiować*, VIZJA PRESS&IT Sp. z o.o. Warszawa
10. Dziewulak D. (2020), *Polityka oświatowa. Przegląd ekspertyz z wybranych obszarów oświatowych (lata 2008-2018), Rozdział 1.3. Szkolnictwo średnie w wybranych państwach Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Sejmowe.
11. EUROSTUDENT (2016), *Income and purchasing power of students in Europe*
12. Green F., Henseke G. (2021), *Europe's evolving graduate labour markets: supply, demand, underemployment and pay*.
13. Lenart J. (2015), *Student i praca. Historia i współczesność*, s. 117-126.
14. Madras-Kobus B., Rogowski J. (2016), *Stopy bezrobocia wśród osób z różnym wykształceniem w województwach Polski - Analiza wyników badania*, s. 102-107.

15. Ostoj I. (2016), *Motywy podejmowania pracy przez studentów studiów stacjonarnych - wyniki badań*, s. 232-234.
16. Prokop J. (2023), *Tertiary Education in the Czech Republic and Business Sector, European Trends*.
17. Rocki M. (2021), *Łączenie studiów z pracą zarobkową a wejście absolwentów wyższych uczelni na rynek pracy*.
18. Савченко Н. А. (2019), *Трудоустройство выпускников: Проблемы и противоречия*, с. 65-66.
19. Scurry T., Blenkinsopp J. (2011), *Underemployment Among Recent Graduates: A review of the literature*.
20. Stańczyk I. (2013), *Doradztwo personalne i zawodowe*, Difin.
21. *Starzenie się ludności Polski w świetle wyników narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań 2021*, GUS, Warszawa 2023, s. 40-43.
22. *Staż studentów, Raport badawczy*, SW RESEARCH, 2021, s. 3-5.
23. *Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 1990-2023*, GUS, Warszawa 2023.
24. *Studenci na rynku pracy, Raport badawczy*, SW RESEARCH, 2022, s. 5-6.
25. Szydło J., Szpilko D., Glińska E., Kobylińska U., Rollnik-Sadowska E., Ryciuk U. (2022), *Theoretical and practical aspects of business activity. Starting a business*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej.
26. Tomaszewska-Lipiec R. (2008), *Absolwent na rynku pracy - wybrane zagadnienia*, s. 267-268.
27. Wronowska G. (2015), *Oczekiwania na rynku pracy. Pracodawcy a absolwenci szkół wyższych w Polsce*.
28. Wróblewski F., Żegarski P., Szydło J. (2022), *Wykorzystanie czasu wolnego przez studentów Politechniki Białostockiej*, Akademia Zarządzania, vol. 6, nr 2, s. 307-326.
29. Yue Z., Zhao K. (2020), *Understanding the Effectiveness of Higher Education System: Evidences from Market Outcomes of Early University Graduates in Seven European Countries*, p. 1-3.
30. Zielińska M. (2017), *Praca podczas studiów i jej wpływ na zmianę w rolach społecznych studenta uniwersytetu. Zarys problematyki*, Acta Universitatis Lodziensis. Folia Sociologica, (62).

Research on the fate of students of the Faculty of Engineering Management of the Białystok University of Technology: employment, earnings and prospects after first-cycle studies

Abstract

The article presents an overall assessment of the fate of graduates of the Faculty of Engineering Management at Białystok University of Technology (WIZ PB). The assessment was conducted using a survey method among current second-degree students. The survey analyzed the employment status, earnings levels and prospects after completing the first degree. The results indicate that the majority of first-degree graduates did not take up employment after completing these studies due to insufficient training in their profession and a desire to continue their education at the second-degree studies. However, a significant proportion of those graduates who decided to take up employment reported that their earnings oscillate between PLN 3591 and PLN 4590, with only partial satisfaction with the amount of their earnings. So, is it worth studying? An overwhelming majority of respondents (53%) answered "rather yes".

Key words

fate of graduates, earnings, employment among graduates, prospects after graduation